

Голові разової спеціалізованої вченої ради
з присудження ступеня доктора філософії у
Кам'янець-Подільському національному
університеті імені Івана Огієнка
доктору педагогічних наук, професору
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка
Бахмат Наталії Валеріївни

РЕЦЕНЗІЯ

**рецензента Михальської Світлани Анатоліївни,
доктора психологічних наук, доцента,
завідувача кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
на дисертацію Матвійчук Ірини Ігорівни
на тему: «Особливості використання робочого зошита з географії
як засобу корекції розвитку старшокласників з інтелектуальними
порушеннями», подану на захист у разову спеціалізовану вчену раду в
Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка
на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта /
Педагогіка за спеціальністю 016 Спеціальна освіта**

Актуальність теми дисертаційної роботи. Розвиток розумових операцій старшокласників з інтелектуальними порушеннями у процесі навчання тривалий, складний і динамічний процес, який характеризується своєрідними особливостями. Географічний матеріал має великий корекційно-розвитковий вплив на пізнавальну сферу учнів з інтелектуальними порушеннями. В зв'язку з цим актуальною є розробка робочого зошиту з географії як засобу розумового розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. У вступній частині дисертації автором наведено чіткі та виважені формулювання щодо актуальності роботи, наведено об'єкт та предмет дослідження, мету роботи, її наукову новизну, практичне значення одержаних результатів.

Розділи дисертації є чітко структурованими, у них подані взаємопов'язані результати теоретичного аналізу та емпіричного дослідження відповідно до визначених мети та завдань.

Для досягнення поставлених завдань у дисертаційному дослідженні доцільно використано теоретичні, емпіричні та статистичні методи наукового пізнання, що свідчить про належний рівень наукової підготовки дисертантки.

Спираючись на результати вивчення вітчизняного та світового досвіду, автор дисертації розкриває основні наукові положення дослідження. Це дозволило розробити та апробувати робочий зошит з географії для учнів 9 класів спеціальної школи; визначити його результати щодо корекційного впливу на розумовий розвиток старшокласників з інтелектуальними порушеннями.

Перший розділ дисертації «Теоретичні основи розвитку розумових операцій учнів з інтелектуальними порушеннями» присвячений аналізу проблеми розумового розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями. У даному розділі здійснено теоретичний аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел з теми дослідження, визначено особливості розвитку розумових операцій учнів з інтелектуальними порушеннями та їх корекція в процесі навчання, обґрунтовано корекційні можливості уроків географії у розвитку розумових операцій учнів з інтелектуальними порушеннями. Цінним у межах даного розділу є виділені автором вимоги до організації та проведення самостійних робіт на уроках географії з учнями з інтелектуальними порушеннями.

У другому розділі «Дослідження рівня розвитку розумових операцій старшокласників з інтелектуальними порушеннями» автор обґрунтовано

описав методику та результати вивчення рівня розвитку розумових операцій учнів старших класів; визначив роль батьків у навчанні дітей, мотивацію до вивчення географії та якість організації освітнього процесу з географії. Результати емпіричного дослідження на першому етапі засвідчили необхідність покращення якості забезпечення освітнього процесу у деяких спеціальних закладах.

У третьому розділі «Робочий зошит з географії як засіб навчання та корекції розумового розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями» автор представляє результати розробки й введення в освітній процес робочого зошита як засобу навчання та корекції розумового розвитку учнів з інтелектуальними порушеннями. Чітко визначені вимоги до робочого зошита, спрямовані на реалізацію корекційно-розвиткових цілей, умови впровадження робочого зошита на друкованій основі дозволили дисертанту здійснити поєднання освітніх завдань з розвитком розумових операцій учнів відповідно до їхнього віку, можливостей та географічного матеріалу. Так, за час використання та роботи у друкованому робочому зошиті відбулися значущі зміни в конструктивний бік, зокрема суттєво зменшився низький та дуже низький рівень розумових операцій, натомість зріс середній і з'явився високий, якого у констатувальному експерименті зафіксовано не було.

Висновки загалом свідчать про реалізацію поставлених завдань та досягнення мети дисертаційного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена розробленим робочим зошитом з географії для учнів з інтелектуальними порушеннями. У дисертації охарактеризовано комплекс інтерактивних вправ з географії, QR-кодів у відеохостинги, спрямованих на підвищення мотивації учнів з інтелектуальними порушеннями.

Автором дисертації уточнено зв'язок між якістю забезпечення процесу вивчення географії, рівнем професійної підготовки вчителів, доцільністю добору методів, засобів, прийомів роботи з учнями в умовах спеціальних закладів при викладанні географії.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використанні методики діагностики розумових операцій на географічному матеріалі учнів з інтелектуальними порушеннями; друкованого робочого зошита з географії, який вміщує у собі покликання на інтерактивні вправи, QR-коди у відеохостинги, розробки практичних робіт з контурними картами та навчальними атласами. Результати наукового дослідження можуть бути використані педагогами, батьками, а також у процесі підготовки студентів вищих закладів освіти, для закладів післядипломної підвищення кваліфікації педагогічних працівників та з метою подальших наукових досліджень.

Наукові праці, які відображають результати дисертації. Результати дисертаційної роботи відображено в 23 наукових працях автора, з них: 6 – у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, зокрема 5 одноосібних; 17 – публікацій апробаційного характеру.

Відсутність порушення академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертаційної роботи та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фабрикації та фальсифікації.

Загальна оцінка дисертації. Даючи загальну позитивну оцінку результатам дослідження Матвійчук І.І., вважаємо за необхідне висловити такі побажання та зауваження:

1. В теоретичних розділах в окремих місцях дисертаційного тексту, автор посилається на літературні джерела тільки за допомогою квадратних дужок, без уточнення прізвища, що за вимогами звісно допускається. Разом з тим, це обмежує читача в можливості побачити прізвища фахівців, на які автор дослідження здійснює посилання та негативно відображається в цілому на індексі цитування зазначених авторів.

2. Висновки до другого розділу не повністю охоплюють результати проведеного емпіричного дослідження.

3. У дисертації представлені результати дослідження розумових операцій. На нашу думку, можна було б також охарактеризувати властивості

мислення, в т.ч. критичність мислення, як одну з вагомих властивостей згідно з НУШ. Це посилило б результати дослідження.

4. Також слід зауважити на стилістичні огріхи, що зустрічаються в окремих місцях дисертації.

Указані зауваження й побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертації І.І. Матвійчук. Дана дисертаційна робота є завершеною науковою працею, має наукову новизну, теоретичне значення, практичну цінність. Публікації автора загалом відповідають змістові дисертації.

Отже, усе вищесказане дає підстави стверджувати, що дисертація на тему: «Особливості використання робочого зошита з географії як засобу корекції розвитку старшокласників з інтелектуальними порушеннями» відповідає спеціальності 016 Спеціальна освіта та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор, Матвійчук Ірина Ігорівна, заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Рецензент:

доктор психологічних наук, доцент,

завідувач кафедри

спеціальної та інклюзивної освіти

Кам'янець-Подільського національного

університету імені Івана Огієнка

Світлана МИХАЛЬСЬКА

Підпис засвідчую С. Михальська
(прізвище)
Начальник відділу кадрів
І.І.Оліник
(підпис)